

ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
МУКАЧІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

Предметна (циклова) комісія викладачів педагогіки, психології, методик
дошкільного виховання та фізичної культури

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступниця директора з навчальної роботи
Олена МІШКУЛИНЕЦЬ
«29» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

OK13 Дитяча психологія

(шифр і назва навчальної дисципліни)

галузь знань А Освіта
(шифр і назва галузі знань)

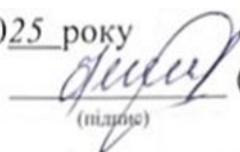
спеціальність А2 Дошкільна освіта / фаховий молодший бакалавр
(назва спеціальності)

відділення ДОШКІЛЬНЕ
(назва відділення)

Робоча програма з дисципліни «Дитяча психологія» для здобувачів освіти з галузі знань А Освіта, спеціальності А2 Дошкільна освіта, освітньо-професійний ступінь – фаховий молодший бакалавр.

Розробник: Старова Ю.В. – кандидатка психологічних наук, викладачка психолого-педагогічних дисциплін, «спеціаліст вищої категорії», «викладач-методист».

Робоча програма затверджена на засіданні предметної (циклової) комісії викладачів педагогіки, психології, методик дошкільного виховання та фізичної культури

Протокол № 1 від «25» серпня 2025 року
Голова предметної (циклової) комісії (Яна ФЕНЬОВ)
(підпис) (ім'я та прізвище)

Схвалено методичною радою
Протокол № 1 від «25» серпня 2025 року
Голова (Тетяна ІСАК)
(підпис) (ім'я та прізвище)

- ВСП «ГПФК МДУ», 2025 рік
 Старова Ю.В., 2025 рік

Відомості про перезатвердження робочої програми:

Робоча програма затверджена на засіданні предметної (циклової) комісії викладачів педагогіки, психології, методик дошкільного виховання та фізичної культури

Протокол № _____ від « _____ » _____ 20__ року

Голова предметної (циклової) комісії _____
« _____ » _____ 20__ року

Відомості про перезатвердження робочої програми:

Робоча програма затверджена на засіданні предметної (циклової) комісії викладачів педагогіки, психології, методик дошкільного виховання та фізичної культури

Протокол № _____ від « _____ » _____ 20__ року

Голова предметної (циклової) комісії _____
« _____ » _____ 20__ року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Галузь знань А Освіта (шифр і назва)	Нормативна	
Модулів – 1	Спеціальність: А2 Дошкільна освіта	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 5		1-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання не передбачено		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		2-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 год самостійної роботи студента – 1,5 год	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	Лекції	
		36 год.	
		Практичні	
		24 год.	
		Самостійна робота	
		30 год.	
		Індивідуальна робота	
не передбачено			
Вид контролю:			
залік			

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 66,66% – 33,33%.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Докорінне реформування системи освіти в Україні передбачає посилення гуманістичної спрямованості дошкільного виховання, його побудову на засадах розвивальної психології, де дитині відводиться активна роль – роль суб'єкта діяльності й спілкування.

Головне завдання курсу «Дитячої психології» – формування в здобувачів освіти такої виховної позиції за якої дитина сприймається як самоцінна й неповторна особистість, здатна до волевиявлення та ініціативи. Провідні завдання вихователя закладу дошкільної освіти, при вирішенні яких необхідні знання з дошкільної психології, полягають у тому, щоб розпізнавати й підтримувати педагогічно значущі прояви активності дитини, спрямовувати їх у належне русло; спиратися на бажання та інтереси малюка при формуванні в нього початкових уявлень про оточуюче, при озброєнні його навичками спілкування й діяльності.

Підготовка здобувача освіти до вирішення вищезначених завдань знайшла свою реалізацію через таку побудову змісту кожної теми, де головна увага приділяється проблемі налагодження дорослим спілкування з дошкільником та з дитячим колективом з опорою на ініціативу малят. При розробці програми використовувались матеріали навчально-методичних праць І. М. Біла, Т. О. Піроженка, Н. П. Пихтіна, Т. В. Дуткевич, Н. В. Чуб.

В процесі вивчення предмету «Дитяча психологія» здобувачі освіти повинні:

знати:

- історичні аспекти становлення дитячої психології як науки;
- теорію сучасної дитячої психології та перспективні напрямки її розвитку;
- передумови, джерела і рушійні сили психічного розвитку дитини;
- принципи вивчення психіки дитини;
- класифікацію методів дитячої психології;
- специфіку вивчення психічних особливостей дитини педагогом;
- основні закономірності психічного розвитку у дитинстві;
- особливості розвитку спілкування дорослого і дитини у дошкільному віці;
- особливості спілкування і спільної діяльності дошкільника з ровесниками;
- психологічні особливості ігрової діяльності в дошкільному віці;

- нормативні показники та активізація сюжетно-рольової гри у дошкільному віці;
- психологічні особливості образотворчої та конструктивної діяльності дитини в дошкільному віці;
- особливості розвитку психічних процесів дошкільника;
- особливості розвитку особистості дитини від народження до 7 років.

вміти:

- забезпечувати в умовах навчально-виховного процесу неперервний та ефективний процес соціалізації індивіда;
- спрямовувати мотиваційну сферу дитини адекватно до завдань навчання та виховання, враховуючи вік та соціальну ситуацію розвитку;
- організовувати навчально-виховний процес, враховуючи вікові особливості сприйняття та засвоєння, провідну діяльність, сензитивні періоди;
- визначати психологічні симптоми криз вікового розвитку та надавати базову психологічну допомогу (рекомендації батькам, рідним, друзям) для їх успішного подолання;
- здійснювати психолого-педагогічний патронаж розвитку пізнавальних здібностей в учнів;
- оперувати та використовувати у власній науково-педагогічній діяльності основні поняття і категорії дитячої психології;
- здійснювати аналіз психічного розвитку дитини за основними критеріями;
- організовувати навчально-виховний процес у відповідності з віковими можливостями та потребами дитини;
- визначати готовність дитини до навчання у школі та можливості засвоєння знань, вироблення умінь та навичок на певному віковому етапі;
- сприяти успішному подоланню криз розвитку та враховувати їх вплив на здатності засвоєння дитиною знань;
- знаходити контакт і спілкуватися з дітьми різного віку, орієнтуючись на їх потреби та оцінку власної особистості;
- працювати з обдарованими дітьми та дітьми, що потребують допомоги у навчанні.

Компетентності:

Інтегральна: здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій та фахових методик дошкільної освіти та характеризуються комплексністю та невизначеністю умов;

нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль за іншими особами у визначених ситуаціях.

Загальні:

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Спеціальні:

СК1. Здатність до формування наскрізних умінь у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку: виявляти творчість та ініціативність, керувати емоціями, висловлювати та обґрунтовувати власну думку, критично мислити, ухвалювати рішення, розв'язувати проблеми та співпрацювати в колективі.

СК6. Здатність до розвитку психічно-емоційної сфери особистості дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

СК13. Здатність до організації освітнього процесу з урахуванням індивідуальних фізичних і психічних можливостей дітей в найбільш оптимальних для них формах.

Результати навчання:

РН3. Встановлювати зв'язок між процесом розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку відповідно до їхніх вікових особливостей.

РН11. Мати навички збереження та зміцнення психічного, фізичного та соціального здоров'я, попередження та протидії булінгу, формування навичок здорового способу життя у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

РН16. Володіти методиками та технологіями зони актуального та ближнього розвитку дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку різного рівня розвитку.

Програма курсу розрахована на 3 кредити/90 годин. З них 36 год. – лекційних, 24 год. – практичних, 30 год. – самостійна робота. Форма контролю – залік (2 семестр).

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1

Загальні питання дитячої психології

Тема 1. Предмет, завдання і методи дитячої психології

Дитяча психологія як наука про психічний розвиток дитини. Завдання дитячої психології та її зв'язок з іншими науками. Психологічні основи педагогічної діяльності вихователя. Методи дитячої психології.

Основні поняття теми: дитяча психологія, дитинство, закономірність, факт.

Тема 2. Основні закономірності психічного розвитку дитини

Поняття про психічний розвиток дитини та його особливості. Середовище як умова і джерело психічного розвитку дитини. Роль активності й власної діяльності у психічному розвитку дитини. Роль вроджених передумов у психічному розвитку дитини. Провідна роль навчання і виховання. Рушійні сили розвитку. Критерії вікової періодизації. Поняття про вікові та індивідуальні особливості.

Основні поняття теми: психічний розвиток, середовище, спадковість, вроджені передумови, дозрівання нервової системи, провідна діяльність, виховання, навчання, рушійні сили розвитку, соціальна ситуація, новоутворення.

Змістовий модуль 2

Психічний розвиток дитини

Тема 3. Психічний розвиток дитини у фазі новонародженості

Внутрішньоутробний розвиток. Загальна характеристика анатомо-фізіологічних особливостей новонародженого. Типи безумовних рефлексів та їх значення. Виникнення і розвиток умовних рефлексів. Психологічна характеристика новонароджених (протиріччя, соціальна ситуація дитини, відчуття, емоції). Виникнення сприймання і впізнання. Комплекс пожвавлення, індивідуальні відмінності новонароджених.

Основні поняття теми: психологічне злиття з матір'ю, криза, безумовні рефлексивні, умовні рефлексивні, реактивна поведінка, комплекс пожвавлення.

Педагогічні рекомендації: організація життя дитини, спілкування матері з дитиною.

Тема 4. Особливості психічного розвитку немовляти

«Комплекс пожвавлення» – перша соціальна потреба немовляти в емоційному спілкуванні з дорослими, початок індивідуального життя. Хапання, маніпулювання, наслідування, їх значення для психічного розвитку. Сенсорний розвиток та розвиток: моторики. Виникнення мислення. Передумови засвоєння мови і виникнення мовлення. Новоутворення дитини першого року життя. Криза першого року життя.

Поради психолога щодо забезпечення позитивних емоціональних контактів дорослого з дитиною і розвитку ділового спілкування.

Основні поняття теми: немовля, індивідуальне життя, хапання, маніпулювання, наслідування, сенсорний розвиток, «феномен госпіталізму».

Тема 5. Характеристика психічного розвитку дітей раннього віку

Соціальна ситуація розвитку дитини: прояви перших елементів самостійності. Прямоходіння – важливе досягнення раннього віку. Розвиток предметної діяльності як провідної. Зародження нових видів діяльності. Розвиток мовлення: пасивне і активне мовлення. Розвиток сприймання як перцептивного акту. Розвиток наочно-дійового мислення. Особливості пам'яті і уваги. Виникнення уяви. Передумови розвитку особистості, засвоєння правил поведінки, її мотиви. Розвиток самосвідомості; образ «Я»; почуття гордості за досягнення. Індивідуальні відмінності дітей раннього віку. Криза трьох років «Я - сам!».

Поради психолога щодо керівництва предметною діяльністю дітей, забезпечення мовного режиму, адекватної оцінки досягнутих результатів дитини, підкріплення позитивних контактів з ровесниками.

Основні поняття теми: предметна діяльність, предметний фетишизм, предметні дії, пасивна і активна мова, ситуативне мовлення, егоцентрична мова, імпульсивність поведінки.

Практичні завдання:

А. Вивчити, які питання задає дитина дорослим протягом денного перебування в дитячому садку, чи може зв'язно розповідати знайому казку.

Б. Зібрати перші малюнки дітей, дати їм аналіз. / Що ти будеш малювати? Що саме намалював? Характерні особливості малюнка.

В. Виконати експеримент з одяганням ляльок різного розміру у відповідну за розміром одягу. Зафіксувати роль мовної допомоги дорослого у виконанні завдання.

Змістовий модуль 3

Психологічна характеристика діяльності дитини в дошкільному віці

Тема 6. Загальна характеристика психічного розвитку дітей дошкільного віку

Протиріччя дошкільного віку як рушійні сили розвитку. Соціальна ситуація розвитку дошкільників. Зріст їх соціальної активності. Становлення і розвиток гри як провідної діяльності в дошкільному віці. Шляхи керівництва нею. Формування продуктивних видів діяльності і їх вплив на психічний розвиток дитини. Формування передумов для навчання дітей.

Основні поняття теми: ігрова діяльність, ігрові дії, продуктивна діяльність, наuczіння.

Практичне завдання: спостереження за ігровою діяльністю у різних вікових групах. Складання порівняльних характеристик ігрової діяльності дітей.

Вміння: складати програму спостережень та виконувати її.

Змістовий модуль 4

Розумовий та емоційно-вольовий розвиток дошкільника

Тема 7. Психологічні особливості розумового розвитку дитини дошкільного віку.

Набуття пізнавальною діяльністю умовного характеру. Розвиток уяви як центрального новоутворення. Розвиток образного мислення, оволодіння розумовими діями. Поява децентрації мислення. Розвиток словесно-логічного мислення. Формування допитливості, гнучкості та доказовості мислення.

Сенсорний розвиток дошкільника. Формування у дітей перцептивних дій. Розвиток спостереження. Розвиток пам'яті у дошкільників: розвиток процесів пам'яті, мимовільної та довільної пам'яті, зріст продуктивності пам'яті. Розвиток мовлення. Розвиток уваги мимовільної та довільної. Зростання стійкості уваги. Педагогічне керівництво розумовим розвитком дошкільників.

Основні поняття теми: децентрація мислення, зв'язне мовлення, ремінісценція.

Практичні завдання:

А. Вивчення розвитку мислительних дій та розумових якостей дошкільників.

Вміння:

А. Застосовувати різні види експерименту при вивченні особливостей мислення дитини.

Б. Порівняння продуктивності різних видів пам'яті (мимовільна-довільна, образна-словесна).

Вміння: застосовувати, кількісний аналіз для характеристики видів пам'яті та інтерпретувати одержані дані.

В. Вивчення вікових особливостей сприймання художнього малюнку.

Вміння: визначати тенденції вікового розвитку психічних явищ у дітей дошкільного віку.

Г. Діагностика розвитку розумових здібностей дітей дошкільного віку.

Вміння: застосовувати тести для визначення рівня розумового розвитку дитини.

Тема 8. Розвиток емоційно-вольової сфери дошкільника

Збагачення емоційної сфери особистості дошкільника. Виникнення і розвиток вищих почуттів (моральні, естетичні, інтелектуальні). Особливості почуттів дошкільників. Розвиток довільної поведінки як новоутворення дошкільного віку. Розвиток волі і вольових якостей. Емоційний інтелект у дітей дошкільного віку.

Основні поняття теми: моральні почуття, інтелектуальні, естетичні, почуття гумору, культура почуттів, вольові дії, вольові якості, емоційний інтелект.

Розвиток емоційного інтелекту в дітей дошкільного віку: методики, вправи.

Практичні завдання:

А. Вивчення розвитку довільності в спілкуванні дитини з дорослим з застосуванням природного експерименту – гри з правилами (наприклад «Так чи ні, не говорити»).

Вміння: проводити природний експеримент з дітьми різного віку, кількісно та якісно аналізувати одержані дані, робити висновки щодо зміни імпульсивної поведінки на довільну.

Б. Вивчення емоційного ставлення дитини до членів родини /почуття прихильності тощо/.

Вміння: аналізувати дитячий тест-малюнок «Моя родина».

В. Діагностика розвитку емоційного інтелекту.

Вміння: застосовувати тести, вправи для розвитку рівня емоційного інтелекту дитини.

Змістовий модуль 5 **Індивідуальна сфера дошкільника**

Тема 9. Формування особистості дошкільника: практичні стратегії створення безпечного освітнього середовища

Засвоєння етичних норм і правил поведінки. Формування внутрішніх моральних зразків як новоутворення в особистісній сфері дошкільника. Опосередкованість поведінки дошкільника соціальними нормами. Перші прояви негативних форм взаємодії (дражніння, ігнорування, агресія) та їх профілактика. Формування нових соціальних мотивів поведінки, виникнення співвідпорядкування мотивів. Формування образу *Я* у дошкільників і становлення об'єктивної самооцінки. Суб'єктивне переживання дитиною своїх стосунків з дорослими і ровесниками. Статова диференціація в психічному розвитку дітей дошкільного віку. Стосунки між хлопчиками та дівчатками в дошкільному віці. Прояви індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку – темпераменту та характеру – в різних видах діяльності та поведінці, у спілкуванні з ровесником та дорослими. Безпечне освітнє середовище.

Індивідуальні особливості самооцінки дошкільників і їхній зв'язок із соціальною поведінкою.

Поради психолога щодо керівництва формуванням особистості дошкільника, забезпечення позитивних зразків для наслідування, застосування переконання для пояснення вимог до моральної поведінки, створення умов вправління з метою формування моральних звичок.

Основні поняття теми: етичні зразки, інтеріоризація, співвідпорядкованість мотивів, емпатія, моральні звички, *Я*-концепція, дружба, співпраця, повага, справедливість, негативні форми поведінки (дражніння, ігнорування, образа), попередження конфліктів, емпатія.

Практичні завдання:

А. Вивчення деяких особливостей особистості дитини дошкільного віку.

Вміння: проводити бесіду з дитиною, використовуючи прямі й непрямі питання про їх бажання, інтереси, бажане спілкування, моральні уявлення тощо.

Б. Вивчити індивідуальні особливості самооцінки дошкільників, застосовуючи певну методику.

В. Міні-ігри або бесіди для дошкільників, спрямовані на виховання доброзичливого ставлення одне до одного. Наприклад, «Комплімент друзіві» (діти говорять один одному щось приємне), «Чарівні окуляри» (подивитися на однолітка і назвати його хорошу рису), «Вчимося домовлятися» (рольові ігри з вирішенням спірних ситуацій). Після виконання завдання студенти мають проаналізувати, як подібні вправи впливають на розвиток у дітей почуття взаємоповаги та зниження агресивності.

Вміння: порівнювати одержані дані з наслідками дослідження, наведеними у літературі, виявляти індивідуальні особливості розвитку самооцінки дітей, визначати прояви агресивної та толерантної поведінки у дошкільників, вміти помічати передумови булінгу у взаємодії дітей, аналізувати рівень сформованості емпатії та навичок конструктивного вирішення конфліктів.

Тема 10. Формування здібностей у дітей дошкільного віку

Індивідуальні особливості у формуванні здібностей у дошкільників; раннє виявлення здібностей до окремих видів діяльності, обдарованість «вундеркіндів».

Основні поняття теми: здібності, обдарованість, «вундеркінд».

Практичне завдання: застосувати розроблену в літературі діагностичну методику з метою вивчення здібностей дітей до певного виду діяльності.

Вміння: визначати рівень актуального розвитку дитини.

Тема 11. Психологічна готовність дітей до навчання у школі

Психологічний зміст кризи 7 років. Втрачання безпосередності, феномен «гіркої цукерки». Формування у дошкільника внутрішньої позиції школяра, мотиваційна готовність до навчання, інтелектуальна, емоційно-вольова, особистісна готовність.

Основні поняття теми: психологічна готовність до діяльності, «внутрішня позиція», феномен «гіркої цукерки».

Практичні завдання:

А. Перевірити психологічну готовність дошкільника до навчання у школі.

Б. Скласти психолого-педагогічну характеристику на дитину.

Вміння: узагальнювати знання про індивідуальні особливості дитини при складанні на неї психолого-педагогічної характеристики.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Денна форма			
	усього	у тому числі		
л		п	с.р.	
МОДУЛЬ 1				
Змістовий модуль 1. Загальні питання дитячої психології				
Тема 1. <i>Предмет, завдання і методи дитячої психології</i>	2	1		1
Тема 2. <i>Основні закономірності психічного розвитку дитини</i>	4	2	2	
Разом за змістовим модулем 1	6	3	2	1
Змістовий модуль 2. Психічний розвиток дитини				
Тема 3. <i>Психічний розвиток дитини у фазі новонародженості</i>	4	2		2
Тема 4. <i>Особливості психічного розвитку немовляти</i>	3	2		2
Тема 5. <i>Характеристика психічного розвитку дітей раннього віку</i>	10	4	3	3
Разом за змістовим модулем 2	18	8	3	7
Змістовий модуль 3. Психологічна характеристика діяльності дитини в дошкільному віці				
Тема 6. <i>Загальна характеристика психічного розвитку дітей дошкільного віку</i>	15	4	5	6
Разом за змістовим модулем 3	15	4	5	6
Змістовий модуль 4. Розумовий та емоційно-вольовий розвиток дошкільника				
Тема 7. <i>Психологічні особливості розумового розвитку дитини дошкільного віку</i>	15	6	2	7
Тема 8. <i>Розвиток емоційно-вольової сфери дошкільника</i>	16	6	6	4
Разом за змістовим модулем 4	31	12	8	11
Змістовий модуль 5. Індивідуальна сфера дошкільника				
Тема 9. <i>Формування особистості дошкільника: практичні стратегії створення безпечного освітнього середовища</i>	8	3	1	4
Тема 10. <i>Формування здібностей у дітей дошкільного віку</i>	4	1	3	
Тема 11. <i>Психологічна готовність дітей до навчання у школі</i>	9	5	3	1
Контрольний захід (модульна контрольна робота)	1		1	
Разом за змістовим модулем 5	22	9	6	5
Усього годин	90	36	24	30

5. Робоча програма

	Назви розділів і тем	Кількість годин			
		Усього	Лекції	Практичн і заняття	Самостійн а робота
МОДУЛЬ 1					
Змістовий модуль 1. Загальні питання дитячої психології					
1	Загальні питання дитячої психології. Предмет, завдання і методи дитячої психології. Психологічні основи педагогічної діяльності вихователя.	1	1		
2	Основні закономірності психічного розвитку дитини. Поняття про психічний розвиток дитини та його особливості.	1	1		
С.р.	Наведіть конкретні приклади використання певного методу для дослідження психіки дитини – участь в обговоренні.	1			1
3	Провідна роль навчання і виховання. Рушійні сили розвитку. Вікова періодизація.	1	1		
4	Вікові та індивідуальні особливості. Загальні питання дитячої психології. Основні закономірності психічного розвитку дитини.	1		1	
5	Особливості застосування методів дослідження у вивчені психічного розвитку дитини.	1		1	
Змістовий модуль 2. Психічний розвиток дитини					
6	Психічний розвиток дитини у фазі новонародженості. Психологічна характеристика новонароджених (протиріччя, соціальна ситуація дитини, відчуття, емоції).	1	1		
7	Індивідуальні відмінності новонароджених. Організація життя дитини, спілкування матері з дитиною.	1	1		
С.р.	Підбрати 2-3 статті з журналів, в яких розкривається проблема основних закономірностей розвитку немовляти – тези.	2			2
8	Особливості психічного розвитку немовляти. Комплекс пожвавлення. Хапання, маніпулювання, наслідування, їх значення для психічного розвитку.	1	1		
9	Сенсорний розвиток та розвиток: моторики. Передумови засвоєння мови і виникнення мовлення. Новоутворення дитини першого року життя.	1	1		
10	Криза першого року життя.	1	1		
11	Новоутворення дитини першого року життя.	1		1	

С.р.	Реферативне повідомлення «Роль маніпулювання у психічному розвитку немовлят» – реферат.	2			2
12	Характеристика психічного розвитку дітей раннього віку. Соціальна ситуація розвитку дитини раннього віку. Розвиток предметної діяльності та мови у дітей.	1	1		
С.р.	Підібрати 2-3 статті з журналів, в яких розкривається проблема основних закономірностей розвитку дітей раннього віку – тези.	2			2
13	Передумови розвитку особистості, засвоєння правил поведінки, її мотиви. Розвиток самосвідомості; образ «Я»; почуття гордості за досягнення.	1	1		
14	Криза трьох років «Я – сам!».	1	1		
15	Психологічні особливості дітей раннього віку.	1		1	
16		1		1	
С.р.	Дайте пораду для батьків «Допоможіть дитині перебороти кризу» – апробація на практиці.	1			1
Змістовий модуль 3. Психологічна характеристика діяльності дитини в дошкільному віці					
17	Загальна характеристика психічного розвитку дітей дошкільного віку. Протиріччя дошкільного віку як рушійні сили розвитку.	1	1		
18	Соціальна ситуація розвитку. Становлення і розвиток гри як провідної діяльності в дошкільному віці.	1	1		
С.р.	Скласти алгоритм однієї сюжетно-рольової гри для дітей дошкільного віку-схема алгоритму.	1			1
С.р.	Аналіз сучасних публікацій періодичних педагогічних видань з проблем особливостей ігрової діяльності дошкільників – запис.	1			1
19	Формування продуктивних видів діяльності та їх вплив на психічний розвиток дитини.	1	1		
20	Сюжетно-рольові ігри дошкільників.	1		1	
С.р.	Написати реферативне повідомлення «Сучасні підходи до навчання дітей дошкільного віку» – виступ на лекції.	2			2
21	Формування передумов для навчання дітей.	1	1		
С.р.	Зібрати малюнки дітей різного віку, дати їм аналіз. (Що ти будеш малювати? Що саме намалював? Характерні особливості малюнка) – аналіз, участь в обговоренні.	2			2
22	Складання порівняльних характеристик ігрової діяльності дітей.	1		1	
23		1		1	
24	Особливості психічного розвитку дітей від народження до вступу до школи.	1		1	
25		1		1	

Змістовий модуль 4. Розумовий та емоційно-вольовий розвиток дошкільника					
26	Психологічні особливості розумового розвитку дитини дошкільного віку.	1	1		
27	Розвиток уваги у дошкільників.	1	1		
28	Розвиток мислення у дошкільному віці.	1	1		
С.р.	Вивчити та проаналізувати запитання дитини старшого дошкільного віку протягом денного перебування в дошкільному навчальному закладі – участь в обговоренні.	2			2
29	Сенсорний розвиток дошкільника.	1	1		
С.р.	Підібрати дидактичні ігри, вправи для розвитку в дошкільників відчуттів і сприймань – письмовий запис.	1			1
30	Розвиток пам'яті в дошкільному віці.	1	1		
С.р.	Підбірка вправ для розвитку пам'яті в дітей дошкільного віку (запис).	1			1
31	Розвиток уяви в дошкільному віці.	1	1		
С.р.	Підбірка вправ для розвитку уяви в дітей дошкільного віку (запис).	1			1
С.р.	Зробити аналіз малюнків дітей 5 і 6 р. на тему «Саме смішне». Виявити, в чому проявляється уява дітей в малюнках, які прийоми використовуються ними для створення образів уяви – письмовий аналіз, участь в обговоренні.	2			2
32	Діагностика розвитку розумових здібностей дітей дошкільного віку.	1		1	
33		1		1	
34	Розвиток емоційно-вольової сфери дошкільника.	1	1		
35	Особливості розвитку емоцій і почуттів у дошкільників.	1	1		
С.р.	Дайте пораду для батьків «Виховуйте самостійність у дитини» – (запис).	1			1
С.р.	Зробіть підбірку творів для дошкільників з метою розвитку в них вищих почуттів – (запис).	2			2
36	Емоційний інтелект у дітей дошкільного віку.	1	1		
37		1	1		
38	Розвиток емоційного інтелекту в дітей дошкільного віку: методики, вправи, поради.	1		1	
39		1		1	
С.р.	«Розвиваємо емоційний інтелект в дитини: поради для батьків дошкільнят» (запис).	1			1
40	Розвиток волі й вольових якостей дошкільників.	1	1		
41		1	1		
42	Вивчення моральних почуттів та вольових якостей у дітей.	1		1	
43		1		1	

Змістовий модуль 5. Індивідуальна сфера дошкільника					
44	Формування особистості дошкільника. Засвоєння етичних норм і правил поведінки. Перші прояви негативних форм взаємодії (дражніння, ігнорування, агресія) та їх профілактика. Безпечне освітнє середовище.	1	1		
45	Статева диференціація в психічному розвитку дітей дошкільного віку.	1	1		
С.р.	Виявити мотиви поведінки дітей молодшого і старшого дошкільного віку, поспостерігавши за їхньою поведінкою – письмовий аналіз.	2			2
С.р.	Написати реферативне повідомлення «Кожна дитина – індивідуальність» – участь в обговоренні.	2			2
46	Індивідуальні особливості самооцінки дошкільників і їхній зв'язок із соціальною поведінкою. Темперамент у дошкільному віці.	1	1		
47	Формування здібностей у дітей дошкільного віку. Індивідуальні особливості у формуванні здібностей дошкільників. Обдарованість.	1	1		
48	Індивідуальні особливості самооцінки дошкільників. Темперамент у дошкільному віці.	1		1	
49	Діагностика вивчення здібностей дітей.	1		1	
50	Психологічні особливості розумового розвитку дитини дошкільного віку. Розвиток емоційно-вольової сфери дошкільника.	1		1	
51	Формування особистості дошкільника. Формування здібностей у дітей дошкільного віку.	1		1	
52	Психологічна готовність дітей до навчання в школі Психологічний зміст кризи семи років.	1	1		
53	Формування у дошкільників внутрішньої позиції школяра, мотиваційна готовність до навчання.	1	1		
54	Інтелектуальна, емоційно-вольова та особистісна готовність до навчання.	1	1		
С.р.	Аналіз діагностичних методик психологічної готовності дітей до навчання в школі – письмовий аналіз.	1			1
55	Діагностика психологічної готовності дитини до навчання в школі.	1	1		
56		1	1		
57	Психологічна готовність дітей до навчання в школі.	1		1	
58		1		1	
59	Особливості психічного розвитку дітей від народження до вступу до школи.	1		1	
60	Контрольний захід (модульна контрольна робота)	1		1	
	Усього годин	90	36	24	30

6. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет, завдання і методи дитячої психології	1
2	Основні закономірності психічного розвитку дитини	2
3	Психічний розвиток дитини у фазі новонародженості	2
4	Особливості психічного розвитку немовляти	1
5	Характеристика психічного розвитку дітей раннього віку	4
6	Загальна характеристика психічного розвитку дітей дошкільного віку	4
7	Психологічні особливості розумового розвитку дитини дошкільного віку	6
8	Розвиток емоційно-вольової сфери дошкільника	6
9	Формування особистості дошкільника: практичні стратегії створення безпечного освітнього середовища	3
10	Формування здібностей у дітей дошкільного віку	2
11	Психологічна готовність дітей до навчання у школі	5
Разом за II семестр		36

7. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вікові та індивідуальні особливості. Загальні питання дитячої психології. Основні закономірності психічного розвитку дитини.	2
2	Новоутворення дитини першого року життя.	1
3	Психологічні особливості дітей раннього віку.	2
4	Сюжетно-рольові ігри дошкільників.	1
5	Складання порівняльних характеристик ігрової діяльності дітей.	2
6	Особливості психічного розвитку дітей від народження до вступу до школи.	3
7	Діагностика розвитку розумових здібностей дітей дошкільного віку.	2
8	Розвиток емоційного інтелекту в дітей дошкільного віку: методики, вправи, поради.	2
9	Вивчення моральних почуттів та вольових якостей у дітей.	2
10	Індивідуальні особливості самооцінки дошкільників. Темперамент у дошкільному віці.	1
11	Діагностика вивчення здібностей дітей.	1
12	Психологічні особливості розумового розвитку дитини дошкільного віку. Розвиток емоційно-вольової сфери дошкільника. Формування особистості дошкільника: практичні стратегії створення безпечного освітнього середовища. Формування здібностей у дітей дошкільного віку.	2
13-14	Психологічна готовність дітей до навчання в школі. МКР	2 1
Разом за II семестр		24

8. Самостійна робота

МОДУЛЬ 1	
Тема 1. Предмет, завдання та методи дитячої психології	
1. Наведіть конкретні приклади використання певного методу для дослідження психіки дитини – участь в обговоренні.	1
Тема 3. Особливості психічного розвитку немовляти	
Підібрати 2-3 статті з журналів, в яких розкривається проблема основних закономірностей розвитку немовляти – тези.	2
Реферативне повідомлення «Роль маніпулювання у психічному розвитку немовлят» – реферат.	2
Тема 4. Особливості психічного розвитку дітей раннього віку	
Підібрати 2-3 статті з журналів, в яких розкривається проблема основних закономірностей розвитку дітей раннього віку – тези.	2
Дайте пораду для батьків «Допоможіть дитині перебороти кризу» – апробація на практиці.	1
Тема 5. Загальна характеристика психічного розвитку та діяльності дітей дошкільного віку	
Скласти алгоритм однієї сюжетно-рольової гри для дітей дошкільного віку – схема алгоритму.	1
Аналіз сучасних публікацій періодичних педагогічних видань з проблем особливостей ігрової діяльності дошкільників – запис.	1
Написати реферативне повідомлення «Сучасні підходи до навчання дітей дошкільного віку» – виступ на лекції.	2
Зібрати малюнки дітей різного віку, дати їм аналіз (Що ти будеш малювати? Що саме намалював? Характерні особливості малюнка) – аналіз, участь в обговоренні.	2
Тема 6. Розвиток пізнавальних процесів у дітей дошкільного віку	
Вивчити та проаналізувати запитання дитини старшого дошкільного віку протягом денного перебування в дошкільному навчальному закладі – участь в обговоренні.	2
Підібрати дидактичні ігри, вправи для розвитку в дошкільників відчуттів і сприймань – письмовий запис.	1
Підбірка вправ для розвитку пам'яті в дітей дошкільного віку (запис).	1
Підбірка вправ для розвитку уяви в дітей дошкільного віку (запис).	1
Зробити аналіз малюнків дітей 5 і 6 р. на тему «Саме смішне». Виявити, в чому проявляється уява дітей в малюнках, які прийоми використовуються ними для створення образів уяви – письмовий аналіз, участь в обговоренні.	2

Тема 7. Розвиток емоційно-вольової сфери дошкільника	
Дайте пораду для батьків «Виховуйте самостійність у дитини» – (апробація).	1
Зробіть підбірку творів для дошкільників з метою розвитку в них вищих почуттів – (презентація).	2
«Розвиваємо емоційний інтелект в дитини: поради для батьків дошкільнят» (запис)	1
Тема 8. Формування особистості дошкільника	
Виявити мотиви поведінки дітей молодшого і старшого дошкільного віку, поспостерігавши за їхньою поведінкою – письмовий аналіз.	2
Написати реферативне повідомлення «Кожна дитина – індивідуальність» – участь в обговоренні.	2
Тема 10. Психологічна готовність дітей до навчання в школі	
Аналіз діагностичних методик психологічної готовності дітей до навчання в школі – письмовий аналіз.	1
Разом за II семестр	30

9. Форми і методи контролю

Вивчення дисципліни «Дитяча психологія» передбачає використання різноманітних методів та технологій викладання і навчання.

Пояснювально-ілюстративний метод: повідомлення інформації з використанням різних засобів з подальшим усвідомленням такої інформації та її фіксацією у пам'яті здобувачів освіти. Найчастіше метод реалізується на лекціях у формі розповіді чи пояснення складного теоретичного та (або) великого за обсягом навчального матеріалу, наприклад, питань, що стосуються сутності науки, методології та методів наукових досліджень тощо.

Репродуктивний метод: відтворення і повторення способу діяльності за сформованим динамічним стереотипом дій. Метод є корисним для засвоєння основних понять (наука, наукова діяльність, науковий результат, теорія).

Активні методи навчання: послідовна й цілеспрямована постановка перед студентами завдань, розв'язуючи які вони активно засвоюють нові знання.

Метод проблемного викладу навчального матеріалу передбачає створення проблемних ситуацій, надання допомоги здобувачам освіти у їхньому аналізі з подальшим спільним розв'язанням поставлених завдань. Під час вивчення навчальної дисципліни викладач формує у здобувачів зразки наукового пізнання та вирішення проблемної ситуації.

Частково-пошуковий (евристичний) метод спрямований на залучення здобувачів освіти до самостійного розв'язання пізнавального завдання. При цьому вони опановують різні способи пошуку інформації, формують переконаність в істинності нових знань, аналізують достовірність отриманих результатів та можливі помилки та труднощі. На заняттях з дисципліни «Дитяча психологія» цей метод використовується під час проведення практичних занять з дослідницьким змістом.

Дослідницький метод спрямований на залучення здобувачів освіти до самостійного розв'язання завдання наукового характеру з використанням сучасних засобів обчислювальної техніки та інформаційно-комунікаційних технологій. При вивченні дисципліни «Дитяча психологія» здобувачі освіти можуть виконувати науково-дослідні завдання з подальшим оформленням та оприлюдненням отриманих наукових результатів. При цьому викладач орієнтує здобувачів на проведення досліджень, долучає до їхньої самостійної організації.

При викладанні дисципліни «Дитяча психологія» використовуються різноманітні технології навчання – як традиційні, так і сучасні (особистісно-орієнтовані, інформаційно-комунікаційні тощо). При цьому навчання є студентсько-центрованим та здійснюється через активну практичну діяльність. Зокрема, для активізації освітнього процесу передбачено застосування проблемних лекцій, ділових ігор, занять-дискусій тощо. Лекції органічно поєднуються не лише з практичними заняттями, а й із самостійною роботою, яка полягає в самостійному опрацюванні теоретичного матеріалу, підготовці до практичних занять, пошуку необхідної інформації, підборі та огляді літературних джерел за заданою тематикою, виконанні індивідуальних завдань тощо.

10. Вид контролю та шкала оцінювання

Поточний контроль з дисципліни «Дитяча психологія» – це оцінювання навчальних досягнень здобувача освіти протягом навчального семестру за національною чотирибальною шкалою (2, 3, 4, 5) усіх видів аудиторної роботи (лекції та практичні заняття). Поточний контроль відображає поточні навчальні досягнення здобувача освіти в освоєнні програмного матеріалу дисципліни; спрямований на необхідне корегування самостійної роботи здобувача освіти.

Поточний контроль реалізується у формі експрес-опитування, оперативного контролю на лекційних, семінарських (практичних), тестування, виступів на семінарських заняттях, перевірка практичних завдань, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання здобувачем вищої освіти тощо.

Поточний контроль здійснюється лектором. Викладач розробляє чіткі критерії оцінювання всіх видів навчальної роботи у комплексному контролі знань, доводить їх до відома здобувачів освіти на початку змістовного модулю.

Система оцінювання аудиторної роботи. Поточна аудиторна діяльність здобувача освіти оцінюється за чотирибальною (національною) шкалою (2, 3, 4, 5). Поточне оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти виконується за допомогою процедури об'єктивного контролю – усні відповіді на практичних заняттях, тестування, реферативні повідомлення, практичні завдання, участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття, моделювання ситуацій.

Критерії оцінки відповідей:

Оцінюючи усну відповідь на теоретичні питання, ураховується:

– ґрунтовність теоретичних знань з навчальної дисципліни; повнота розкриття питання;

- уміння вдало ілюструвати теоретичний матеріал;
- упевненість, переконливість суджень;
- уміння аргументувати думку;
- уміння порівнювати, робити потрібні висновки та узагальнення;
- логіка викладу думок, рівень володіння культурою мовлення;

для виконання **письмових завдань:**

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки;
- граматична та стилістична грамотність письмової роботи.

Поточний контроль здійснюється у формі опитування та перевірки результатів виступів, практичних завдань на практичних заняттях в чотирибальній шкалі оцінок.

Оцінка 5 «відмінно» ставиться: повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами; все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються; правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача, що мають мету з'ясувати ступінь розуміння здобувачем освіти матеріалу, що ним викладається.

Оцінка 4 «добре»: здобувач освіти дає правильний, повний виклад змісту матеріалу, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег; при правильному і в цілому зв'язному викладі матеріалу, здобувач освіти припускає у відповіді неточності, які виправляє сам або при першому зауваженні викладача; недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

Оцінка 3 «задовільно»: здобувач освіти виявляє знання і розуміння основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає суттєві помилки і усвідомлює їх тільки після повторної вказівки викладача; здобувач освіти виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її; викладає матеріал не достатньо логічно й послідовно.

Оцінка 2 «незадовільно»: здобувач освіти припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача; виявляє повне незнання і нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Оцінювання тестових завдань. Здобувачем освіти надані правильні відповіді до 40% тесту – оцінка «незадовільно»; 41–59% тесту – оцінка «задовільно»; 60–79% тесту – оцінка «добре»; 80–100% тесту – оцінка «відмінно».

Здобувач освіти, який не з'явився на заняття (з поважних причин, підтверджених документально), а отже, не мав поточних оцінок, має право повторно пройти поточний контроль під час консультацій. На консультаціях здобувач освіти може відпрацювати пропущені практичні заняття, презентувати самостійну роботу, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

Система оцінювання самостійної роботи. Самостійна (індивідуальна) робота здобувачів вищої освіти передбачає оцінювання різних видів завдань, яка передбачена в темі поряд з аудиторною, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті.

Критерії оцінювання самостійної роботи є:

«Відмінно» – здобувач вищої освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і виконує роботу, вільно використовує набуті теоретичні знання при виконанні самостійної роботи, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

«Добре» – здобувач вищої освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його в самостійній роботі; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного в самостійній роботі;

«Задовільно» – здобувач вищої освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але в роботі плутає поняття, практичні завдання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; виявляє неточності у знаннях при виконанні роботи, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;

«Незадовільно» – здобувач вищої освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не відображає в роботі правильні результати, визначення, висновки в роботі не сформовані з опорою на теоретичні знання, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не виявляються.

Критерії оцінювання презентацій:

Оцінка 5 «відмінно» ставиться здобувачу освіти, який чітко виконав такі вимоги: зміст презентації відповідає поставленим дидактичним цілям і завданням; дотримано прийняті правила орфографії, пунктуації, скорочень і правила оформлення тексту; відсутні фактичні помилки; достовірно представлена інформація; лаконічний текст на слайді; зміст кожної частини текстової інформації логічно завершений; інформація подана привабливо, оригінально; текст виразно видно на тлі слайда, використано контрастні кольори для фону і тексту. На останньому слайді вказується перелік використаних джерел, активні і точні покликання на всі графічні об'єкти.

Оцінка 4 «добре»: здобувач освіти, у якого зміст презентації відповідає поставленим завданням; дотримано правила орфографії, пунктуації, оформлення тексту; відсутні фактичні помилки; достовірно представлена інформація; наявний лише один логічний наголос, не завжди лаконічний текст на слайді, є певні зауваження щодо привабливості поданої інформації. На останньому слайді вказується перелік використаних джерел.

Оцінка 3 «задовільно»: здобувач освіти, у якого презентація відповідає поставленим завданням; однак наявні орфографічні, пунктуаційні помилки, не повністю дотримано правила оформлення тексту; зміст кожної частини текстової інформації логічно завершено.

Оцінка 2 «незадовільно»: здобувач освіти, у презентації якого порушена стислість і лаконічність викладу, текст має недостатню інформативність; відповідність змісту презентації не відповідає поставленим дидактичним цілям і завданням; наявні орфографічні та пунктуаційні помилки. Здобувач освіти не підготував презентацію.

Критерії оцінювання реферативних робіт здобувачів освіти:

Оцінка 5 «відмінно»: здобувач освіти повністю розкрив тему реферату, аргументував її конкретними прикладами, положеннями, використав належний бібліографічний апарат, оформив роботу згідно вимог такого типу робіт, вільно володіє фактичним матеріалом теми, дає вичерпні відповіді з цієї теми.

Оцінка 4 «добре»: здобувач освіти розкрив тему реферату, навів її доказову базу, допустив неточності у формулюванні основних думок, є посилання на конкретні джерела, належне оформлення роботи, орієнтується в темі реферату і дає відповіді на поставлені запитання щодо змісту реферату.

Оцінка 3 «задовільно»: розкриваючи тему реферату, здобувач освіти не на належному науковому рівні висловлює її тези, положення, допускає помилки змістового характеру, наявні орфографічні й пунктуаційні помилки, стилістичні огріхи, робота оформлена не належним чином.

Оцінка 2 «незадовільно»: здобувач освіти частково виконав реферат, не може аргументувати його основних положень, допускає помилки змістового характеру. Оформлення роботи не відповідає вимогам, що висуваються до робіт такого типу. Здобувач освіти не написав реферат.

Проміжний контроль (рубіжний) – контроль, який проводиться з метою виявлення і попередження неуспішності здобувачів освіти. Проведення проміжного контролю ініціюється заступником директора з навчальної роботи. Проміжний контроль виставляється на підставі: поточної успішності. Проміжний контроль виставляється за національною шкалою. Результати проміжного контролю виставляються викладачем у «Журналі обліку роботи викладача» та у «Журналі обліку роботи академічної групи» але не враховуються у загальному розподілі балів і не включаються до жодного виду робіт із коефіцієнтом.

Модульний контроль з дисципліни. Контрольний захід (модульна контрольна робота) з дисципліни «Дитяча психологія» включає проведення контрольних заходів за всіма темами змістовного модуля у формі контрольної роботи, тестування, творчого завдання тощо. До контрольних заходів допускаються всі здобувачів освіти незалежно від результатів поточного контролю. Лектор розробляє контрольні завдання (варіанти, тести тощо) для проведення модульного контролю.

Результати контрольного заходу здобувача освіти, який не з'явився на нього, оцінюються «незадовільно» незалежно від причини. Відпрацювання контрольного заходу є обов'язковим.

У відповідності до вимог об'єктивна оцінка рівня знань з боку викладача оцінюється наступним чином: під час написання контрольної роботи з дисципліни «Дитяча психологія» кожен здобувач освіти отримує індивідуальний варіант, що складається з двох питань і п'яти тестових завдань. На написання контрольної роботи відводиться 45 хвилин. Форма проведення: письмова. Контрольна робота оцінюється за національною шкалою. Критерії оцінювання за поточним контролем і модульною контрольною роботою наступні:

5 – «Відмінно» – заслугоує здобувач освіти, який виявив всебічні і глибокі знання пройденого матеріалу з тем дисципліни, засвоїв основну і ознайомився з додатковою літературою, дає повні, обґрунтовані, теоретично вірні відповіді на всі питання передбачені білетом/завданням/темою; наводить вдалі приклади, абсолютно правильно розв'язує практичні завдання і дає пояснення і обґрунтування.

4 – «Добре» – заслугоує здобувач освіти, що виявив повне знання програмного матеріалу; засвоїв основну та додаткову літературу, виявив системний характер знань з тем дисципліни і здатний до самостійного їх поповнення, але ним допущені незначні помилки у формулюванні термінів, категорій або/та розв'язанні практичного завдання, не повністю дає обґрунтування висновків і результатів.

3 – «Задовільно» – заслуговує здобувач освіти, що виявив знання основного програмного матеріалу, дає поверхові, неточні відповіді на питання, припускається суттєвих помилок у наведенні прикладів та розв'язанні практичного завдання.

Підсумковий (семестровий) контроль. Підсумковим контролем з дисципліни «Дитяча психологія» визначено навчальним планом – залік у VI семестрі.

Об'єктом оцінювання знань здобувачів освіти є програмний матеріал дисципліни «Дитяча психологія» різного характеру та рівня складності, засвоєння якого відповідно перевіряється під час поточного контролю.

Об'єктом оцінювання знань здобувачів освіти в процесі поточного контролю є:

1. систематичність, активність та змістовність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу на лекційних заняттях;
2. рівень виконання практичних завдань;
3. виконання завдань для самостійного опрацювання.

Контроль знань, набутих в процесі вивчення навчальної дисципліни «Дитячої психології», відбувається у формі усного опитування, письмових контрольних робіт. Оцінювання усних відповідей відбувається за п'ятибальною шкалою.

Залік виставляється після завершення теоретичної частини курсу на підставі виконання здобувачем певних видів робіт аудиторних занять, самостійної роботи та контрольного заходу. Підсумкова оцінка за вивчення предмета виставляється за шкалами: 12-ти бальною системою, національною, 100-бальною, ECTS і фіксується у відомості та заліковій книжці здобувача освіти.

Для освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» оцінки із дисциплін фахової підготовки та у разі інтегрованих курсів оцінювання здійснюється за національною шкалою та визначаються таким чином:

За національною шкалою
відмінно
добре
задовільно
Незадовільно з можливістю повторного складання

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Інтервальна шкала	Оцінка в балах за шкалою ECTS	Оцінка ECTS	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою
				<i>для екзамену, диф.заліку, курсової роботи, практики</i>
4,51-5,00	90 – 100	A	Високий (творчий)	відмінно
4,01-4,50	82-89	B	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре
3,51-4,00	75-81	C		
3,16-3,50	69-74	D	Середній (репродуктивний)	задовільно
2,51-3,15	60-68	E		
1,51-2,50	35-59	FX	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно з можливістю повторного складання
0,00-1,50	0-34	F		незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

**ШКАЛА ПЕРЕВЕДЕННЯ СЕРЕДНЬОЗВАЖЕНОЇ ОЦІНКИ
В ОЦІНКУ ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ТА ОЦІНКУ ECTS ТА У
ВІДПОВІДНІСТЬ ДВАНДЦЯТИБАЛЬНІЙ ШКАЛІ для ступеня
«фаховий молодший бакалавр»,
Вид контролю – залік**

12 бальна шкала	Середньозважений бал	Національна оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка ECTS
12	5,00	відмінно	100	A
11	4,95-4,99	відмінно	99	A
	4,90-4,94	відмінно	98	A
	4,85-4,89	відмінно	97	A
	4,80-4,84	відмінно	96	A
	4,75-4,79	відмінно	95	A
10	4,70-4,74	відмінно	94	A
	4,65-4,69	відмінно	93	A
	4,60-4,64	відмінно	92	A
	4,55-4,59	відмінно	91	A
	4,51-4,54	відмінно	90	A
9	4,50	добре	89	B
	4,43-4,49	добре	88	B
	4,36-4,42	добре	87	B
	4,29-4,35	добре	86	B
	4,22-4,28	добре	85	B
8	4,15-4,21	добре	84	B
	4,08-4,14	добре	83	B
	4,01-4,07	добре	82	B
	4,00	добре	81	C
	3,92-3,99	добре	80	C
7	3,84-3,91	добре	79	C
	3,76-3,83	добре	78	C
	3,67-3,75	добре	77	C
	3,59-3,66	добре	76	C
	3,51-3,58	добре	75	C
6	3,50	задовільно	74	D
	3,43-3,49	задовільно	73	D
	3,36-3,42	задовільно	72	D

	3,29-3,35	задовільно	71	D
	3,22-3,28	задовільно	70	D
5	3,16-3,21	задовільно	69	D
	3,15	задовільно	68	E
	3,07-3,14	задовільно	67	E
	2,99-3,06	задовільно	66	E
	2,91-2,98	задовільно	65	E
4	2,83-2,90	задовільно	64	E
	2,75-2,82	задовільно	63	E
	2,67-2,74	задовільно	62	E
	2,59-2,66	задовільно	61	E
	2,51-2,58	задовільно	60	E
3	2,5	незадовільно	59	FX
	2,15-2,49	незадовільно	52(52-58)	FX
2	1,85-2,14	незадовільно	46(46-51)	FX
	1,51-1,84	незадовільно	40(35-40)	FX
1	0-1,50	незадовільно	34(1-34)	F

РОЗПОДІЛ ВАГОВИХ КОЕФІЦІЄНТІВ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вид контролю – *залік*

Модуль № 1		СЕМЕСТРОВИЙ КОНТРОЛЬ - ЗАЛІК
Підсумкова оцінка (середньозважений бал)		
Аудиторна робота (в т.ч. самостійна та індивідуальна робота здобувача освіти)	Контрольний захід	
<i>T1, T2, T3 ... T11</i>	<i>T1 – T11</i>	
Середньоарифметичне оцінок ² за національною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за національною шкалою
k1=0,6	k2=0,2	k3=0,2
$\sum k_i=1$		

*Самостійна робота здобувачів вищої освіти може бути інтегрована з аудиторною роботою.

ЗМ1, ЗМ2– змістові модулі

T1, T2 ... T11 – теми змістових модулів

k_i – ваговий коефіцієнт (викладач визначає особисто з урахуванням специфіки предмета)

$$\sum_{i=1}^n k_i=1$$

Питання до заліку

1. Сутність дитячої психології та її методологічна основа. Завдання дитячої психології.
2. Функції уваги у дошкільників.
3. Значення знань дитячої психології в практичній діяльності вихователя.
4. Мимовільна увага і умови її розвитку у дошкільному віці.
5. Довільна увага дитини дошкільного віку і умови її формування.
6. Психологічна готовність дітей до навчання в школі.
7. Провідна роль навчання та виховання у психічному розвитку.
8. Розвиток властивостей уваги у дошкільному віці.
9. Психологічний зміст кризи семи років.
10. Шляхи і засоби організування і підтримання уваги дошкільників.
11. Інтелектуальна, емоційно-вольова та особистісна готовність до навчання.
12. Загальна характеристика мислення дошкільників.
13. Охарактеризуйте наочно-дійове мислення дітей дошкільного віку.
14. Охарактеризуйте наочно-образне мислення дітей дошкільного віку.
15. Методики психологічної готовності дитини до навчання в школі.
16. Охарактеризуйте наочно-схематичне та словесно-логічне мислення дітей дошкільного віку.
17. Формування здібностей у дітей дошкільного віку.
18. Дидактичні ігри, вправи для розвитку в дошкільників пам'яті, сприймання.
19. Компоненти психологічної готовності дитини до навчання в школі.
20. Керівництво розвитком мислення дітей дошкільного віку.
21. Мотиви поведінки дітей молодшого і старшого дошкільного віку.
22. Провідні види діяльності дитини.
23. Формування в дошкільників внутрішньої позиції школяра, мотиваційна готовність до навчання.
24. Новоутворення дитини першого року життя.
25. Роль навчання у психічному розвитку дошкільника.
26. Особливості психічного розвитку новонародженого.
27. Становлення і розвиток гри як провідної діяльності в дошкільному віці.
28. Значення рефлексів новонародженого у розвитку дитини.
29. Сенсорний розвиток дошкільника.
30. Розвиток емоційної сфери новонародженого.
31. Методи дитячої психології для дослідження дитячої психіки.
32. Особливості розвитку органів чуття новонародженого.
33. Індивідуальні особливості самооцінки дітей дошкільного віку.
34. Криза новонародженості.
35. Функції уваги у дошкільників.
36. Розвиток емоційного інтелекту в дітей дошкільного віку: методики, вправи.
37. Довільна увага дитини дошкільного віку і умови її формування.

38. Соціальна ситуація розвитку дошкільників.
39. Криза трьох років.
40. Становлення і розвиток гри як провідної діяльності в дошкільному віці.
41. Психологічні особливості дітей раннього віку.
42. Роль дорослих у розвитку ігрової діяльності дошкільника.
43. Післядовільна увага дошкільників.
44. Види ігрової діяльності дошкільника і їх роль у психічному розвитку.
45. Довільна пам'ять і етапи її розвитку у дошкільному віці.
46. Становлення і розвиток гри як провідної діяльності в дошкільному віці.
47. Значення рефлексів новонародженого у розвитку дитини.
48. Психологічні особливості дітей 6-річного віку.
49. Формування елементів логічної і інших видів пам'яті у дошкільному дитинстві.
50. Мимовільна пам'ять дошкільників і умови її розвитку.
51. Види іграшок і їх вплив на психічний розвиток дитини дошкільного віку.
52. Особливості емоцій і почуттів у дошкільному віці.
53. Значення гри для психічного розвитку дошкільників.
54. Шляхи і засоби організування і підтримання уваги дошкільників.
55. Розвиток видів уяви у дошкільників.
56. Розвиток операцій уяви у дошкільному віці. Управління розвитком уяви дітей дошкільного віку.
57. Розвиток почуттів у дошкільному віці.
58. Емоційний інтелект у дітей дошкільного віку.
59. Статева диференціація в психічному розвитку дітей дошкільного віку.
60. Темперамент у дошкільному віці.
61. Безпечне освітнє середовище.
62. Роль сюжетно-рольової гри для розвитку дітей дошкільного віку.
63. Діагностика вивчення здібностей дітей дошкільного віку.
64. Охарактеризуйте інтелектуальний та емоційно-вольовий компонент психологічної готовності дитини до навчання в школі.

11. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Дитяча психологія» для здобувачів освіти за спеціальністю А2 Дошкільна освіта / Укладач: Старова Ю.В. – Мукачево: ВСП ГПФК МДУ, 2025. – 36 с.

2. Опорні конспекти лекцій (Укладач Старова Ю.В.)
3. Список рекомендованої до курсу літератури.
4. Тести до курсу «Дитяча психологія» (Старова Ю.В.)
5. Ілюстративні та додаткові матеріали.
6. Навчальні підручники.
7. Посібники.

Технічні засоби:

1. Мультимедійний проектор, ноутбук.
2. Комп'ютерний клас.

12. Рекомендована література

Базова

1. Біла І. М. Психологія дитячої творчості / І. М. Біла. – К. : Фенікс, 2014. – 137 с.
2. Готовність дитини до школи / упоряд.: Л. Богуславська, С. Гончаренко, Л. Кондратенко / за заг. ред. С. Максименка, О. Главник. – К. : Главник, 2004. – 112 с.
3. Готовність та адаптація дитини до школи / упоряд. О. Главник. – К.: Главник, 2007. – 192 с.
4. Дерев'янюк С. П. Психологія емоційного інтелекту: Навчально-методичні рекомендації / С. П. Дерев'янюк. – Чернігів : НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2023. – 80 с.
5. Дуткевич Т. В. Дитяча розвивально-корекційна психологія (Теоретичний курс): навчальний посібник / Т. В. Дуткевич. – Київ: КНТ, 2017. – 265 с.
6. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія: навч. пос. / Т. В. Дуткевич. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
7. Карабаєва І. Психологам про уяву дошкільників / І. Карабаєва. – К.: Шк. Світ, 2009. – 120 с.
8. Кутішенко В. П. Психологія розвитку та вікова психологія: Практикум: навч. посіб. / В. П. Кутішенко, С. О. Ставицька. – К.: Каравела, 2009. – 448 с.
9. Павелків Р. В. Дитяча психологія: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. – Київ-Рівне, 2006. – 525 с.
10. Пихтіна Н. П. Дитяча психологія : курс лекцій / Н. П. Пихтіна, О. П. Пісоцький. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 169 с.
11. Піроженко Т. О. Психологічний супровід інноваційно-освітніх технологій в дитячому садку: Навчально-методичний посібник / Т. О. Піроженко. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2007. – 48 с.
12. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т. І. Поніманська. – К.: Академвидав, 2004. – 456 с.
13. Психологія дитяча: збірник тестів з курсу для студентів денної та заочної форми навчання напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта» / укладач В.В. Іванова. – Мукачево : МДУ, 2017. – 48 с.
14. Чуб Н. В. Довідник для батьків дошкільників. Психологія дитини від А до Я / Н. В. Чуб. – Х.: Веста, 2007. – 160 с.
15. Чуб Н. В. Комплексні тести готовності дитини до школи / Н. В. Чуб. – Х. : Основа, 2007. – 144 с.

Допоміжна

1. Білоус О. В. Вікова психологія [Електронний ресурс]: навч. посіб. / О. В. Білоус. – Чернігів : Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2015. – 108 с.
2. Вікова психологія: конспект лекцій / укладачі: П. І. Сахно, Н. М. Теслик. – Суми : Сумський державний університет, 2024. – 190 с.
3. Вікова психологія: навч. посібник: рек. МОН України для студ. ВНЗ / О. П. Сергеєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасека. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 375 с.
4. Вікова та педагогічна психологія [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук ін. та. – 3-тє вид., випр. і допов. – Київ : Каравела, 2012. – 399 с.
5. Гільбух Ю. З. Готовність дитини до школи / за ред. С. Максименка, О. Главник. – К.: Главник, 2004.
6. Зінченко Г. П. Психологічні особливості розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку [Текст] / Г. П. Зінченко // Практична психологія та соціальна робота. — Київ, 2014. — № 1 (178). — С. 68-71.
7. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника / О. Л. Кононко. – К., 2000.
8. Кузьменко В. У. Розвиток індивідуальності дитини 3-7 років : Монографія / В. у. Кузьменко. – К. : НПУ ім. Драгоманова, 2005. – 354 с.
9. Кутішенко В. П. Психологія розвитку та вікова психологія: практикум [Текст]: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / В. П. Кутішенко, С. О. Ставицька. – К.: Каравела, 2012. – 447 с.
10. Максименко С. Д. Методи дослідження особистості / С. Д. Максименко // Практична психологія і соціальна робота. – 2004. – №7. – С.1-8.
11. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія. Навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів. – К.: Академвидав, 2003. – 446 с.
12. Основи практичної психології / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін.: Підручник. – 3-тє вид. – К.: Либідь, 2006. – 536 с.
13. Педагогічна та професійна психологія : конспект для студентів денної та заочної форм навчання освітнього ступеня магістр зі спеціальності 8.18010021 «Педагогіка вищої школи» освітнього ступеня бакалавр зі спеціальності 6.030102 «Психологія» / Уклад. Богдан Ж.Б., Солодовник Т.О. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – 68 с.
14. Психологічна енциклопедія / авт.-упоряд. Степанов О.М. – К. : Академвидав, 2006. – 424 с.
15. Психологічне дослідження творчих перцептивних процесів на різних вікових рівнях [Текст]: монографія / [авт. кол. В. О. Моляко, І. М. Біла, Н. А. Ваганова та ін.]; за ред. В.О. Моляко. – Київ; Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. – 209 с.
16. Ушакова І. М. Вікова психологія: курс лекцій / І. М. Ушакова. – Х.: НУЦЗУ, 2016. – 123 с.

17. Цимбалюк І. М. Психологія [Текст]: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів / І. М. Цимбалюк. – 2-ге вид. випр. і доп. – К.: Професіонал, 2006. – 575 с.

18. Шмаргун В. М. Когнітивно-стильові особливості дітей як прояви своєрідності індивідуального інтелекту [Текст] / В. М. Шмаргун // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – № 10. – С. 10-21.

13. Інформаційні ресурси

1. Книжки <https://knigogo.top/zhanri/knigi-po-psixologii/dityacha-psihologiya/>

2. **Harvard Center on the Developing Child**: цей центр працює над розумінням розвитку дитини, особливо з точки зору мозкового розвитку та впливу раннього дитячого досвіду. Сайт: developingchild.harvard.edu

3. **Center on the Social and Emotional Foundations for Early Learning (CSEFEL)**: цей центр зосереджений на соціальному та емоційному навчанні для раннього дитячого розвитку. Сайт: csefel.vanderbilt.edu

4. **The Child Mind Institute**: центр працює над підвищенням усвідомленості про психічне здоров'я дітей та надає ресурси для батьків та педагогів. Сайт: childmind.org

5. **Yale Center for Emotional Intelligence**: центр фокусується на розвитку емоційного інтелекту у дітей та надає матеріали для педагогів та батьків. Сайт: ei.yale.edu

6. **Centre for the Developing Child - University of Melbourne**: центр спеціалізується на дослідженні розвитку дитини, зосереджуючись на соціальних та емоційних аспектах. Сайт: [sites.research.unimelb.edu.au/...](http://sites.research.unimelb.edu.au/)

7. **Child Trends**: ця неприбуткова організація надає дослідження та аналізи з різних аспектів дитячого розвитку та психології. Сайт: www.childtrends.org

8. **Society for Research in Child Development (SRCD)**: організація сприяє науковим дослідженням з дитячого розвитку та надає різні ресурси. Сайт: www.srcd.org

9. **Child Welfare Information Gateway**: цей ресурс надає інформацію про різні аспекти дитячого благополуччя та психічного здоров'я. Сайт: www.childwelfare.gov

10. **Zero to Three**: цей ресурс спеціалізується на розвитку дітей від народження до трьох років. Він надає інформацію для батьків і фахівців щодо розвитку, виховання та підтримки дитини. Сайт: www.zerotothree.org

11. **Child Mind Institute**: цей ресурс надає інформацію про психічне здоров'я дітей та підлітків, а також надає поради для батьків та педагогів. Сайт: childmind.org

12. **HealthyChildren.org**: створений Американською академією педіатрії, цей ресурс надає інформацію про здоров'я, розвиток та виховання дітей від народження до підліткового віку. Сайт: www.healthychildren.org

13. **The Center on the Social and Emotional Foundations for Early Learning (CSEFEL)**: центр надає ресурси для раннього дитячого розвитку,

зосереджуючись на соціальному та емоційному навчанні дітей. Сайт: csefel.vanderbilt.edu

14. **Child Development Institute:** цей ресурс містить інформацію про розвиток дітей, включаючи фізичний, когнітивний та емоційний розвиток. Сайт: childdevelopmentinfo.com

15. **National Association for the Education of Young Children (NAEYC):** організація надає ресурси для педагогів і батьків з питань раннього дитячого навчання та розвитку. Сайт: www.naeyc.org

16. **Parenting Science:** цей ресурс базується на наукових дослідженнях і надає інформацію про розвиток та виховання дітей, включаючи поради для батьків. Сайт: www.parentingscience.com

17. **Child Psychology Research Blog:** цей блог надає огляди наукових досліджень з дитячої психології та виховання. Сайт: childpsychologyresearch.blogspot.com

18. **Center for Parenting Education:** ресурс надає статті, відео та інші матеріали для батьків та педагогів з питань виховання дітей. Сайт: centerforparentingeducation.org

19. **The Child Trauma Academy:** освітній ресурс, спеціалізований на дитячому травматичному стресі та його впливі на розвиток. Сайт: childtrauma.org

Автор _____ Юлія СТАРОВА

